

ระวังภัยจาก.. โรคแอนแทรกซ์ (ANTHRAX)

ที่ก่อปัญหาทางสาธารณสุขและเศรษฐกิจซ้ำซาก

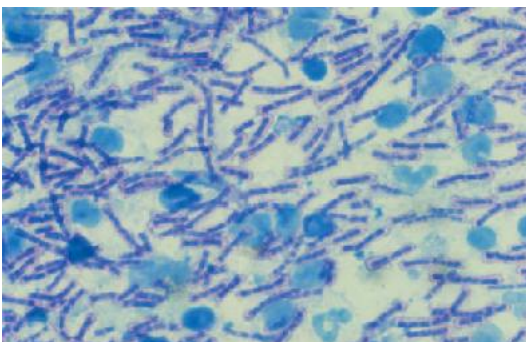

โดย...นายสัตวแพทย์สมหมาย ยูวานิชสัมพันธ์

และ นางอิงอร สมวงษ์อินทร์กลุ่มเบคทีเรียและเชื้อรา

โรคแอนแทรกซ์หรือโรคกาฬ เป็นโรคติดต่อร้ายแรงระหว่างสัตว์และคนที่สำคัญในประเทศไทย สามารถติดต่อมาสู่คนได้โดยการกิน เข้าทางบาดแผล หรือหายใจเอาสปอร์ของเชื้อเข้าไป โรคนี้เกิดจากเชื้อแบซิลลัส แอนทราซิส (*Bacillus anthracis*) ส่วนใหญ่พบในสัตว์เคี้ยวเอื้อง

ลักษณะของเชื้อแบซิลลัส แอนทราซิส เมื่อย้อมด้วยสีย้อมฟลอร์อัลคาลายน์เมทิลีนบลู (Loeffler's alkaline methylene blue) จะเห็นรูปร่างเป็นปลายแท่งตัด ตัวเซลล์ติดสีน้ำเงินเข้มและมีแคปซูลติดสีชมพูล้อมรอบ เรียงกันเป็นสายสั้น 2-3 เซลล์ ลักษณะโคโลนีที่เจริญบนอาหารวุ้นผสมเลือดแกะ จะไม่ย่อยสลายเม็ดเลือดแดง มีสีเทาขาวขุ่น เป็นเกล็ดหยาบ ขรุขระ มีหาง หักงอ และเหนียวหนืดติดปลายเข็มที่เขี่ยขึ้นมา

รูปที่ 1 ลักษณะเชื้อแบซิลลัส แอนทราซิส

รูปที่ 2 โคตายด้วยโรคแอนแทรกซ์

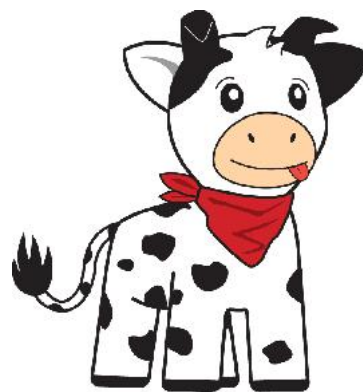
สัตว์มีไข้และมักตายอย่างกะทันหันโดยไม่ทราบสาเหตุ และอาจไม่แสดงอาการป่วยให้เห็น ในโค กระบือ แพะ และแกะที่กินสปอร์ของเชื้อเข้าไป ส่วนมากจะแสดงอาการรุนแรงถึงตายทันทีทันใด บางตัวอาจแสดงอาการบวมบริเวณคอ ใหญ่ หรือบวมอก ปากและจมูกแห้ง หายใจเร็ว ไข้สูง 105 – 106 องศาฟาเรนไฮต์ ขาสั่น มีอาการชักและเกร็งเป็นระยะ เชื้อหุ้มตาอักเสบแดง เชื้อหุ้มในปากซิด สัตว์ที่ใกล้ตายพบว่าเลือดจะมีสีดำคล้ำและไม่แข็งตัว จึงทำให้มีเลือดออกตามช่องเปิดต่าง ๆ ของร่างกายเช่น ที่ทวารหนัก จมูก แต่บางตัวอาจจะมีเลือดออกทางทวารต่าง ๆ ก็ได้ ซากสัตว์ที่ตายจะขึ้นอืดเร็วและไม่แข็งตัว และพบมีมดขยาดใหญ่ มีลักษณะดำคล้ำและยุ่ย

อาการในคน

เชื้อแบซิลลัสแอนแทรกซิส เข้าสู่ร่างกายคนได้ 3 ทาง ได้แก่

1. ติดทางผิวหนัง เชื้อเข้าตามบาดแผล รอยถลอก หรือโดยการกัดของแมลง เริ่มต้นเป็นผื่นแดงนูน คัน ภายใน 1 – 2 วัน จะพัฒนาไปเป็นถุงหรือตุ่ม และจะกลายเป็นแผลที่มีขอบนูนตรงกลางมีสีดำ ไม่กินลึก เส้นผ่าศูนย์กลางแผลประมาณ 1 – 3 เซนติเมตร ไม่เจ็บ มีอาการบวมรอบแผล และจะหาย ใน 1-2 สัปดาห์ ต่อมน้ำเหลืองมีการอักเสบร่วมด้วย หากได้รับการด้วยยาปฏิชีวนะจะมีอัตราการตายต่ำ
2. การติดเชื้อทางการหายใจโดยการสูดดมเอาสปอร์ที่ติดตามขนสัตว์เข้าไป ทำให้เกิดอาการหนาวสั่น เกิดปัญหารุนแรงในระบบทางเดินหายใจ อาจทำให้หมดสติ และมักถึงแก่ความตายภายใน 3 วัน
3. โดยการกินเนื้อสัตว์ที่มีเชื้อแอนแทรกซ์ปนเปื้อน จะแสดงอาการเฉียบพลันในทางเดินอาหาร ทำให้คลื่นเหียน อาเจียน มีไข้ตามด้วยปวดท้อง ท้องเสียอย่างรุนแรง อาเจียนเป็นเลือด ถ่ายอุจจาระเป็นเลือดและเกิดภาวะโลหิตเป็นพิษ อัตราการตายจะสูงแม้ว่าจะให้การรักษารวดเร็วแล้วก็ตาม

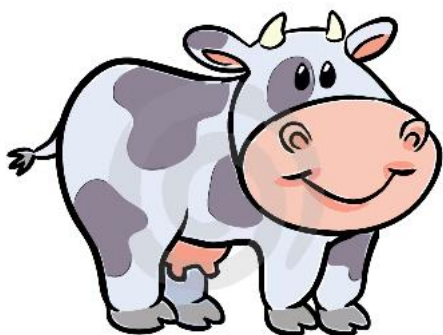
โรคนี้มักจะเกิดขึ้นในฤดูฝนวนเวียนในพื้นที่ที่เคยเกิดโรคและพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากเชื้อนี้เมื่อถูกกับอากาศจะสร้างสปอร์ ทำให้ทนต่อสภาพอากาศร้อน หนาว แห้งแล้ง รวมทั้งทนต่อยาฆ่าเชื้อทั่วไป และสามารถมีชีวิตอยู่ในดินได้นานนับสิบปี ทำให้มีโรคแอนแทรกซ์ในสัตว์เกิดขึ้นเสมอ

การควบคุมโรค

1. ในพื้นที่ที่มีโรคแอนแทรกซ์ระบาด ควรกักกันสัตว์ที่อยู่ในบริเวณนั้นอย่างน้อย 2 สัปดาห์ โดยนับวันแรกหลังจากพบโรคในสัตว์ตัวสุดท้ายที่เป็นโรคในฝูง
2. ฉีดวัคซีนในสัตว์ตั้งแต่อายุ 14 สัปดาห์ขึ้นไป และฉีดซ้ำทุกปี สำหรับพื้นที่ที่เคยมีโรคระบาดให้ฉีดซ้ำทุก 6 เดือนเป็นเวลา 5 ปี
3. สัตว์ที่รีดนมควรมีการเฝ้าระวังโรคอย่างใกล้ชิด ถ้าสัตว์ตัวใดแสดงอาการไข้เกิดขึ้นควรจับแยกและนํานมที่รีดมาควรทำลายทันที คอกที่มีสัตว์ตายควรหยุดใช้ขังสัตว์ชั่วคราว
4. สัตว์ที่ตายด้วยโรคแอนแทรกซ์ ต้องทำลายซาก รวมทั้งดินและสิ่งของต่าง ๆ ที่ปนเปื้อนเลือด ตลอดจนสิ่งขับถ่ายของสัตว์ โดยเผาหรือฝังรวมกันให้ลึกประมาณ 2 เมตร แล้วโรยด้วยปูนขาวทับก่อนกลบ ส่วนอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เผาหรือแช่น้ำยาฆ่าเชื้อ เช่น น้ำยาฟอร์มาลดีไฮด์ 5 – 10% หรือ กลูเตอรอลดีไฮด์ 2% หรือแอมโมเนียม คลอเตอนารี คอมพาวด์ นานไม่ต่ำกว่า 8 ชั่วโมง
5. ไม่ลักลอบนำโค กระบือ แพะ แกะ ที่มีชีวิต ซากหนังหรือเนื้อสัตว์จากชายแดนเข้ามาในประเทศ

เก็บตัวอย่างเลือด ดินปนป้อนเลือด ควรเก็บหลังจากสัตว์ตายใหม่ๆ ภายใน 2-3 ชั่วโมง ผู้เก็บควรสวมถุงมือและใส่ตัวอย่างในภาชนะที่สะอาดมีฝาปิดมิดชิด พร้อมติดฉลากว่า สงสัยโรคแอนแทรกซ์ แขน้ำแข็ง ส่งตรวจที่ห้องปฏิบัติการที่อยู่ใกล้ที่สุดโดยเร็ว โดยในท้องที่ สสอ. ที่ 1 ให้ส่งที่สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ส่วนในท้องที่อื่น ๆ ให้ส่งที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ (ศวพ.) เขตที่อยู่ใกล้ที่สุด

ข้อควรระวัง

1. พบสัตว์ป่วย ตายอย่างกะทันหันโดยไม่ทราบสาเหตุหรือสงสัยโรคแอนแทรกซ์ รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในท้องที่ทันที ภายใน 24 ชั่วโมง และห้ามชำแหละซากหรือเคลื่อนย้ายซาก เพราะทำให้เชื้อแพร่กระจายต่อไปได้
2. ผู้ที่สัมผัสโรคหรือสงสัยว่าสัมผัสสัตว์ป่วย ควรรีบปรึกษาแพทย์ทันทีเพื่อรักษาได้ทันทั่วทั้ง

มีข้อสงสัยติดต่อผู้ประสานงาน

กลุ่มแบคทีเรียและเชื้อรา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

- สพ.ญ.พัชร ทอคำคุณ
โทร. 0-2579-8908-14 ต่อ 405
- น.สพ.สมหมาย ยูพาณิชย์สัมพันธ์
โทร. 02-5798908-14 ต่อ 403
- นางอิงอร สมวงษ์อินทร์
โทร. 02-5798908-14 ต่อ 403
Email : niah4@dld.go.th
<http://dld.go.th/niah/Section/bact>

1. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนบน
เลขที่ 221 หมู่ 6 ถ.ลำปาง - เชียงใหม่ ต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร
จ.ลำปาง 52190
โทรศัพท์ : 054-830195, 054-830196
E-mail : vrd_np@dld.go.th, vrd_np@hotmail.com
http://www.dld.go.th/vrd_np

2. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง
เลขที่ 9 หมู่ 15 ถนนพิษณุโลก-หล่มสัก ต.วังทอง อ.วังทอง
จ.พิษณุโลก 65130
โทรศัพท์ : 0-5531-2069-71
E-mail : vrd_sn@dld.go.th
http://www.dld.go.th/vrd_sn

3. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
ต.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40260
โทรศัพท์ : 0-4326-2050 ต่อ: 102
E-mail : vrd_ne@dld.go.th
http://www.dld.go.th/vrd_ne

4. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
เลขที่ 291 หมู่ 9 ถนน สุรินทร์-ปราสาท ต.นาบัว อ.เมือง จ.สุรินทร์ 32000
โทรศัพท์ : 0-4454-6104
E-mail : vrd_se@dld.go.th
www.dld.go.th/vrd_se

5. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออก
เลขที่ 844 หมู่ 9 ต.คลองกาว อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี 20220
E-mail : vrd_ep@dld.go.th
โทรศัพท์ : 038-742116-19
http://www.dld.go.th/vrd_ep

6. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันตก
เลขที่ 126 หมู่ 10 ต.เขาชะงุ้ม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี 70120
โทรศัพท์ 0-3222-8419, 0-3222-8379
E-mail : vrd_wp@dld.go.th, rd_wp@yahoo.co.th
http://www.dld.go.th/vrd_wp

7. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคใต้
เลขที่ 124/2 ม.7 ถ.ทุ่งสง-ห้วยยอด ต.ทุ่ง อ.ทุ่งสง
จ.นครศรีธรรมราช 80110
โทรศัพท์ : 0-7577-0008-9
E-mail : vrd_sp@dld.go.th
http://www.dld.go.th/vrd_sp

8. ศูนย์อ้างอิงโรคปากและเท้าเปื่อย ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
เลขที่ 1213/1 หมู่ 11 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
โทรศัพท์ : 0-4427-9112
Email : rrl@dld.go.th
<http://www.dld.go.th/rrl>

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ISSN 1685-2206

วัตถุประสงค์	เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์
เจ้าของ	สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกลาง เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-8908-14 โทรสาร 0-2579-8918-19
ที่ปรึกษา	สัตวแพทย์หญิงฉวีวรรณ วิริยะภาค รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ นายสัตวแพทย์วิมล จิระชนะวัฒน์ ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ หัวหน้ากลุ่ม/ ส่วน/ ศูนย์/ ฝ่าย สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กองบรรณาธิการ

สัตวแพทย์หญิงพัชรี ทองคำคุณ	นายสัตวแพทย์เจษฎา รัตโนภาส	นางสาวพนม ไสยจิตร
สัตวแพทย์หญิงสุภาพร จั๋งพานิช	สัตวแพทย์หญิงธวัชรัตน์ เกียรติยังอังกุสิ	นางสาวปิยะวรรณ เกิดพันธ์
นายสัตวแพทย์กิตติชัย อุ่นจิต	นายสัตวแพทย์ ดร.ทินรัตน์ ศรีสุวรรณ	นางสาวชนกพร บุญศาสตร์
สัตวแพทย์หญิงสมใจ กมลศิริพิชัยพร	นายสมชาย ช่างทอง	นายพลกฤต มหานาม

จัดพิมพ์และเผยแพร่	ฝ่ายถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
สำนักงาน	ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ เกษตรกลาง จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
กำหนดออก	ปีละ 6 ฉบับ ทุกๆ 2 เดือน ฉบับละ 1,200 ชุด
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

* สามารถหาข้อมูลเรื่องที่ตั้งจดหมายข่าวปีฉบับถัดไปได้....<http://www.dld.go.th/niah>

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
กรมปศุสัตว์ จตุจักร กทม. 10900
ที่ กษ 0609/พิเศษ

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ 1/2521
ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี

